

dit beeld in het patroon dat voor het gehele gebied der Noordelijke Nederlanden geldt. In grote lijnen kan gesteld worden, dat de Sefardiem na een stormachtige groei in het begin van de 17e eeuw weinig meer in aantal zijn toegenomen. Ook hun verspreidingsgebied wordt kleiner. Aanvankelijk vindt men ze in verscheidene kleinere steden, op het laatst wonen ze praktisch alleen nog in Amsterdam en in 's-Gravenhage. Vanaf het midden van de 17e eeuw stromen in steeds grote aantallen de Joden uit Duitsland en Oost-Europa Nederland binnen, aangetrokken door de naar verhouding grote mate van vrijheid voor andersdenkenden in ons land. De toename van Hoogduitsers is zo sterk, dat in het midden van de 19e eeuw de Portugezen nog maar 6% van het totaal aantal Joden in ons land uitmaken. De Asjkenaziem zijn in het begin wel met het nodige wantrouwen ontvangen. Het waren meest berooide vluchtelingen door oorlogsgeweld of pogroms *) uit hun woonplaatsen verdreven. Uit de archiefstukken die blijken geven van hun aanwezigheid in Hoorn komt naar voren, dat men hier bij hun komst niet bepaald heeft staan juichen. Men verwachtte niet, dat ze nieuwe impulsen aan de reeds lang stagnerende handel zouden kunnen geven. De opbouw van de goed georganiseerde gemeente is overigens aan de hand van de vorengenoemde archiefstukken goed te volgen. De vorming van de Joodse gemeente met alle instellingen en functionarissen, die daarvoor nodig zijn, heeft tussen 1760 en 1800 plaatsgevonden.

De eerste onderhandelingen van de Hoogduitse Joden met het Hoornse stadsbestuur dateren van 1763. Dan verzoeken 7 met name genoemde Israëlieten, waarschijnlijk de kopstukken van de Gemeente, aan Burgemeesters en Vroedschap, of deze de jaarlijkse verkiezing van ouderlingen of parnassijns en een voorgelegd reglement door hun goedkeuring willen bekrachtigen. Het is waarschijnlijk de bedoeling geweest met dit besluit een officiële erkenning van hun status te verkrijgen. Het ligt overigens geheel in de lijn van de leiding der Joodse religieuze gemeenschappen zich wat betreft organisatorische en juridische kwesties te onderwerpen aan het gezag van de stadsbesturen. Wellicht kan dit gezien worden als een poging bij de overheid steun te zoeken tegen aanvallen van de Gereformeerde staatskerk. De vrees voor dit soort aanvallen was niet geheel ongegrond. In hetzelfde verzoekschrift wordt als een van de redenen tot het opstellen van het reglement het ontbreken van een eigen synagoge genoemd. Het aantal leden van de

Gemeente was dus al zo groot, dat het organiseren van samenkomsten in de particuliere woning, die als synagoge dienst deed, problemen opleverde.

In 1765 wordt dan rechtstreeks gevraagd een eigen synagoge te mogen inrichten in twee pakhuizen in de Boterstraat. Mogelijk wordt hiermee de Buttersteeg bedoeld. Het verzoek wordt afgewezen, misschien uit vrees, dat een officieel erkende sjoel de aantrekkingskracht van de Gemeente op vreemdelingen nog zou vergroten.

Een te groot aantal Joden werd waarschijnlijk gevoeld als een belasting voor de stad, die in die dagen toch al niet in al te beste economische omstandigheden verkeerde. In 1774 wordt vervolgens een nieuw, uitgebreid reglement aan de vroede vaderen ter goedkeuring voorgelegd. De indieners van het verzoek vragen tevens een schoolmeester te mogen aanstellen, die tegelijk voorzanger en ritueel slager zal zijn. Een niet zo vreemde combinatie als het op het eerste gezicht lijkt, omdat een Joods slager voor het slachten op de geoorloofde manier kennis van de Joodse spijswetten moet bezitten. Waarschijnlijk om de vrees van het stadsbestuur voor een al te grote toevloed van arme Joden naar Hoorn wat te verminderen wordt in dit nieuwe reglement de bepaling opgenomen, dat vreemdelingen die met toestemming van de magistraat bij de Hoornse Joodse Gemeente wensen te worden opgenomen, een bedrag van vijf gulden moeten betalen. Dat geld zal dan worden gestort in de armenkas.

Blijkbaar is het vertrouwen van het stadsbestuur inderdaad hierdoor wat gestegen, want 2 jaar later wordt er geen bezwaar meer gemaakt tegen de bouw van een synagoge.

Vervolgens wordt in 1778 officieel toestemming verleend tot het begraven van Joden op een terrein aan de Westersingel. Er moeten dan al eerder, zij het onofficieel, Israëlieten ter aarde zijn besteld, want de oudste nu nog aanwezige grafsteen dateert van 1762.

De man die achter al deze verbeteringen heeft gestaan, hoewel hij in de officiële stukken nergens genoemd wordt, is rabbijn Sellig Soesman. Door zijn zorg krijgt de gemeente in 1786 nog een ritueel bad voor de vrouwen en worden er bakkers aangesteld voor het bakken van het volgens de Joodse spijswetten toe bereide, zogenaamde kosjere brood. Er zijn nog nieuwe steeds verder uitgewerkte reglementen van 1791 en 1808 bekend die de indruk wekken dat het gehele leven van de Jood in Hoorn doorge- en verboden werd vastgelegd.

In de eerste helft van de 19e eeuw zet zich de groei van de Gemeente op spectaculaire wijze voort. We beschikken na 1800 over wat nauwkeuriger gegevens

*) Pogrom: jacht op Joden, gepaard gaande met plundering en moord.

